

Bacheloroppgave

VPL05 Vernepleie

Hva med meg, når pappa må i fengsel?

What with me, when my dad go to prison?

Eines Aslaug Marie

Totalt antall sider inkludert forsiden: 45

Molde, 28.05.2015

Obligatorisk egenerklæring/gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

Du/ dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	☒
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: • ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands.• ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt.• ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt.• har alle referansene oppgitt i litteraturlisten.• ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.	☒
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å <u>betrakte som fusk</u> og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. Universitets- og høgskoleloven §§4-7 og 4-8 og Forskrift om eksamen §§14 og 15.	☒
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiatkontrollert i Ephorus, se Retningslinjer for elektronisk innlevering og publisering av studiepoenggivende studentoppgaver	☒
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens retningslinjer for behandling av saker om fusk	☒
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av kilder og referanser på biblioteket sine nettsider	☒

Publiseringsavtale

Studiepoeng: 15

Veileder: Nils Bekkevold

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven, §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Oppgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

ja nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

ja nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

ja nei

Er oppgaven unntatt offentlighet?

ja nei

(inneholder taushetsbelagt informasjon. Jfr. Offl. §13/Fvl. §13)

Dato: 28.05.2015

Ord: 11323

Forord

Et barn som blir kritisert, lærer seg å fordømme

Et barn som opplever fiendtlighet, lærer seg å sloss

Et barn som blir gjort til latter, utvikler sjenanse

Et barn som opplever skam, lærer skyldfølelse

Et barn som blir møtt med toleranse, lærer seg tålmodighet

Et barn som blir oppmuntret, lærer seg tillit

Et barn som får ros, lærer seg å påskjønne

Et barn som blir behandlet rettferdig, lærer seg rettferdighet

Et barn som får oppleve sikkerhet, lærer seg å føle tillit

Et barn som blir satt pris på, lærer seg å være fornøyd med seg selv

*Et barn som blir akseptert og møter vennskap, lærer seg å føle
Kjærlighet til verden.*

Dorothy Law Holte.

Sammendrag

Denne oppgaven handler i hovedsak om barns rettigheter når foresatte må sone for en straffbar handling, og hvilket ansvar samfunnet har/burde hatt i forhold til dette.

Jeg har satt fokuset på barns psykologiske utvikling, motstandsdyktighet og gjeldene lovverk rundt temaet.

I starten redegjør jeg for mitt valg for oppgaven, interesse, forforståelse, litteraturvalg, metodevalg og relevans for vernepleieryrket.

I hoveddelen har jeg lagt vekt på relevant teori og fakta.

Til slutt drøftes temaets relevans for barnas videre utvikling og omsorgssituasjon, tverrprofesjonelt samarbeid og forebyggende effekt av tiltak.

Målet med oppgaven er å sette fokus på, og fremme nysgjerrighet rundt viktigheten av å ha barneansvarlige i norske fengsler.

1.0	Innledning	1
1.1	Valg av tema.....	1
1.2	Interesse for temaet	2
1.3	Relevanse for vernepleieren	4
2.0	Min forforståelse	6
2.1	Hva er forforståelse og hvorfor er det viktig?	6
2.2	Mine erfaringer	6
2.3	Media.....	7
2.4	Teori	7
3.0	Problemstilling	8
3.1	Hvilke konsekvenser får det for barn at fedre må sone i fengsel? På hvilken måte stiller samfunnet opp?	8
3.2	Avgrensning	8
3.3	Begrepsdefinering	9
3.3.1	Fedre.....	9
3.3.2	Sone i fengsel	9
3.3.3	Konsekvenser for barn.	9
3.3.4	Samfunnet	10
4.0	Metode.....	11
4.1	Valg av metode.....	11
4.1.1	Litteratursøk	12
4.1.2	Utvelgelser	12
4.1.3	Bruk av litteratur i oppgaven.....	12
5.0	Teori og lovverk.....	14
5.1	Omfang av problemer hos barn som har fedre i fengsel	14
5.2	Juridisk rammeverk og samfunnets intensjoner	14
5.3	Barnets rett til å bli hørt.....	17
5.4	Biologiske prinsipp.....	18
5.5	Barnets psykologiske utvikling	20
5.5.1	Utviklingspsykologi.	20
5.5.2	Tilknytningsteori.....	21
5.5.3	Resiliens	24
5.6	Dagens situasjon.....	26
5.6.1	Generelt om tilrettelegging	26
5.6.2	Barneansvarlig.....	27
5.6.3	Pappagruppe.....	28
6.0	Drøfting	29
7.0	Avslutning	36
8.0	Litteratur	37

1.0 Innledning

1.1 Valg av tema

Jeg har valgt å skrive om hvilken oppfølging og ivaretagelse barn får når nære familie medlemmer blir satt i fengsel, blir det til barnets beste? Jeg har av egen interesse ønske å lære mer om hvordan barn blir fulgt opp når foreldre blir satt i fengsel, som for meg kan være en framtidig arbeidsplass som vernepleier. Ut i fra dette vil jeg se litt på hvor langt barneansvarlige er til stede for barna, på bakgrunn av at det i 2011 ble lagt frem en ide om en ordning for barn av fengslede i Norge. Ideen kom fra politiker Kari Henriksen i en interpellasjon til daværende justisminister Knut Storberget, der hun ønsket et initiativ for at barna som pårørende til fengslede foreldre blir ivaretatt. Her er et lite utdrag av hennes fremlegg:

Barn av straffedømte er små, få, men utholdende og kjempende mennesker, som ut fra sine forutsetninger gjør en bedre jobb enn de fleste av oss når det gjelder å klare seg i livet. Å bli voksen er ikke en enkel reise. Veien fram til voksenlivet har vært ulik for oss og er forskjellig for dem som er barn i dag. Barn og unge skal møte motstand i barndommen. De skal lære å tape, de skal takle sinne og redsel, de skal lære å miste noe og noen, og de skal oppleve ensomhet og kjærlighets sorg. Læringen det gir dem å komme gjennom slike situasjoner, gjør dem i stand til å møte livets utfordringer. Men noen barn opplever tap, ensomhet, frykt og sorg så ofte at de sjelden opplever slik læring. De lærer tvert imot at de vonde situasjonene bare repeteres. De må klatre over store steiner, gå på veier med mye grus som gir såre føtter, eller forsere store rasområder der de ikke vet om veien fortsetter på den andre siden. Det er ofte vi voksne som mangler ressurser. Vi våger ikke nok, vi hjelper dem for sjelden med både stein, grus og ras. Vi gir dem få og ofte gale redskaper, slik at veien deres blir kronglete. Barna bor kanskje i nabolaget vårt, eller var klassekamerater til barna våre, men vi vet det sjelden. Det er ofte en godt bevart hemmelighet å ha mamma eller pappa i fengsel. I Norge har foreningen For Fangers Pårørende vært en spydspiss både i kunnskapsinnhenting og tiltak. De, og Fafo, har undersøkt forholdene til fengslede og pårørende. Mellom 6 000 og 9 000 barn har straffedømte foreldre. To tredjedeler av innsatte har hatt flere problemer i

egen barndom, de har gjennomgående svak tilknytning til arbeidslivet, høy andel psykisk sykdom, og ca. 60 pst. hadde rusproblematikk.

Vi vet noe om generasjonsregnskapet når det gjelder rus og psykisk sykdom, og vi vet at tidlig innsats virker. Mer enn en tredjedel av dem som satt i fengsel i 2004, har i sin barndom hatt nære pårørende i fengsel. Vi vet at familiene til dem som sitter inne, har dårlig råd. Det forsterker barnas isolasjon. Pårørende og barn til fengslede inviteres sjelden til samtaler om egen situasjon. De bærer flere stigma, og barn av kriminelle har de tyngste ryggsekkene å bære. Vi må sørge for at noen spør dem og deres pårørende: Trenger dere hjelp?(Interpellasjon nr. 101 2011)

Slik jeg ser det er dette et relevant tema i dagens samfunn. Det er jo lett for oss å huske at en som sitter i fengsel er en lovbrøyer, men det vi kan glemme er at de har som regel flere roller i livet som en pappa eller mamma. Barna har ikke skyld i foreldrenes kriminalitet, men allikevel blir de på en måte et offer, der deres hverdag, trivsel, helse og livskvalitet blir berørt. Barn kjenner lidelser av foreldrenes valg, og dette er i mine øyne en veldig sårbar gruppe, som ikke får så stort fokus i vårt samfunn.

1.2 Interesse for temaet

For meg er det en sterk verdi i det samfunnet vi lever i, at foreldre og barn skal tilbringe mye tid sammen. Da tenker jeg på til det beste for barnet, der de får ha gode relasjoner og kvalitets tid sammen med sine foreldre. Dette er ikke en selvfølge for alle barn som vokser opp, blant annet der enkelte foreldre tar valg i livet som er på kant med loven. At de tar disse valgene betyr ikke nødvendigvis at de er dårlige omsorgspersoner, men når valget er tatt og de må inn til soning for sin ugjerning, hva da med barna, hvem tar ansvar? Får de vite hvor mor eller far tar veien og hvor lenge de blir borte? Blir barnet lært at åpenhet er viktig, lærer de også at det er ufarlig og snakke om vanskelige ting? Er et barn uredd for å spørre, og vil det dempe fantasien? Blir de fortalt en «hvit løyn» blir de utrygge og får ikke ting til å stemme med virkeligheten?

Er forholdene lagt til rette i norske fengsler og samfunnet generelt for at de små håpefulle skal få treffe sine foreldre, som er inne til soning? Hvordan påvirker disse hendelsene barna og deres utvikling?

I følge FN's barnekonvensjon har barn rett på samvær med begge sine foreldre, og myndighetene skal legge til rette for at de skal få ha samvær i fengsel på en god måte. Alt dreier seg om barnas beste og at de skal bli hørt.

I andre organisasjoner som «For Fangers Pårørende» (FFP), «Redd Barna» og «Barneombudet» jobbes det for at forholdene skal bli lagt til rette, slik at barn og foreldre kan møtes på en alminnelig måte.

Det jeg også stiller spørsmålsteget ved er hvordan barna takler denne påkjenningen, vil de på sikt utvikle vansker i sine liv?

I denne oppgaven har jeg valgt å se nærmere på hvordan barn blir sett og hørt i slike situasjoner. Det kan av og til se ut som om barnas rett til samvær med foreldre i fengsel blir glemt. I enkelte situasjoner vil jeg også tro at det ikke er til barnets beste og treffe sin forelder, men vi må se på barnets behov og ikke om foreldrenes behov blir dekt!

Jeg har sett på hvordan myndighetene og samfunnet generelt legger til rette for denne gruppen barn. Vi som profesjonelle må være en støtte for barna og deres nærmeste, forholdene kan også tilsi at det må settes inn hjelpetiltak og eventuelt fosterhjem. Her vil jeg referere til barnevernlovens § 4-1, som forteller at vi må ta en individuell vurdering av barnets situasjon, der det tas hensyn til stabilitet, voksenkontakt og kontinuitet over omsorgen og hva som er til det beste for barnet (Lovdata.no).

Barnets beste skal bli ivaretatt av oss voksne, altså familie om den er tilstede, eller av oss som fagpersonell, noe som kan utgjøre et rettslig så vel som et faglig og praktisk dilemma. Jeg jobber selv som miljøarbeider ved ungdomsboliger i barnevernet og ser hvor mye barna kan slite i sin hverdag. De barna som bor i disse ungdomshusene, er der av forskjellige grunner, men det viser seg at de fleste kommer fra hjem der foreldrene har tatt valg som ikke kommer barna sine til gode. De sliter med tilknytning, psykiske problemer, angst og depresjon. Jeg tenker at når de kommer til oss i en alder av 13 til 18 år, der de allerede har en lang erfaring med ustabilitet og foreldre som svikter av ulike årsaker stiller jeg meg spørsmål som:

Hvem har tatt ansvar for dem tidligere, og fungerer systemene og lovverket for disse barna? Hvor mye må de lide før de får hjelp?

Jeg valgte min fordypningspraksis i fengsel, men en skade gjorde at dette ikke kunne gjennomføres på grunn av min egen sikkerhet. Jeg har i stedet lest meg opp, og samtalt med barneansvarlig i fengselet hvor jeg skulle ha praksis.

I fremtiden håper jeg at jeg som vernepleier kan jobbe ved ett fengsel som barneansvarlig. Hvor jeg kan arbeide for barns rettigheter opp i mot foreldre som er innsatte, og for at barna skal bli hørt.

1.3 Relevanse for vernepleieren

Vi som vernepleiere har et stort arbeidsområde, og vi har i de senere årene vist oss mer og mer frem på arenaer som barnevern, kriminalomsorgen og rusomsorgen. For oss er det viktig å kunne utføre et tverrprofesjonelt samarbeid som i følge Willumsen (2009:35) er på et **personnivå ... det vil si samarbeid mellom personer, for eksempel mellom profesjonelle og/eller mellom profesjonelle og brukere og et organisasjonsnivå, det vil si mellom organisasjoner/tjenester.**

Som vernepleier har vi et arbeidsverktøy som er **vernepleierens arbeidsmodell**, barna kan være avhengig av at vi som profesjon har evne og vilje til å forstå og fortolke det de gjør og sier, for at vi skal kunne hjelpe best mulig. Vi skal legge til rette og planlegge et utformet tjenestetilbud, der vi trekker inn aktuelle tjenesteutøvere til en hver tid. Barna er en sårbar gruppe og de har liten mulighet til selv å kunne påvirke systemet, da vil behovet for koordinering kunne mangedobles og vi må utøve godt faglig skjønn.

Vår skjønnsette utøvelse går ut på at vi må vurdere hvilke risikoer som berører barna og hvor grensen for tiltaket skal settes. Når foreldre settes i fengsel må vi se på den komplette situasjonen til barnet, og på retningslinjene for riktig valg av tiltak. Vi jobber ut i fra en lavterskel, og her må vi se om det er tilstrekkelig for å iverksette hjelpetiltak etter barnevernlovens § 4-4. Hjelpetiltak for barn og barnefamilier. Hensynet til barnets beste som jeg refererer til i punkt 5.3.

Owren og Linde (2011) deler denne modellen inn i fire punkter der vi først ser på, og vurderer hvordan situasjonene til barnet er. Ut i fra det definerer vi hvordan barnet selv har ønsket at situasjonen hadde vært og fokusert på hva som kan forbedres.

Videre må vi handle på de måtene som kan skape slike endringer, eller at disse blir ivaretatt på en bedre måte.

Til slutt innhenter vi informasjon som kan vise oss om denne handlingsmåten faktisk fører til de endringene som er ønsket, eller til at hensynene blir ivaretatt til det bedre.

All den informasjonen vi får inn her vil medvirke til å danne ett grunnlag for videre arbeid. Her har vi hele tiden mulighet til å gå tilbake for å revurdere mål, prioriteringer og andre

hensyn. Denne prosessen kan gå og gå, da det er tilbakemeldinger og atferden fra barna som skal stå i fokus og vår jobb vil som sagt være å tolke, forstå og observere.

Owren og Linde (2011) sier at en slik arbeidsprosess er et godt utgangspunkt, men i forhold til de fleste former for tjenesteutøvelse der vi som vernepleiere er involvert, vil den bli litt for lite nyansert. De mener at det viktigste er å utforme en mer kompleks modell innenfor tjenestetilbudet der det bli skilt mellom:

- a) *Situasjoner der prioriteringer, mål og hensyn ivaretas tilstrekkelig ved at ulike tjenesteutøvere handler individuelt ut fra selvstendig skjønn.*
- b) *Situasjoner der hver tjenesteutøvers rom for skjønn må innsnevres noe gjennom avtalte felles handlemåter, og*
- c) *Situasjoner der rommet for skjønn må innsnevres ytterligere ved at tjenesteytere handler innenfor detaljerte prosedyrer (Owren og Linde 2011:68).*

Dette er med på å danne grunnlaget for at tjenestetilbudet til barna blir best mulig og målet vårt er at barna skal til enhver tid og i en vær situasjon få nok støtte og tilrettelegging etter sine egne behov. Jobber vi ut i fra denne type modell kan vi konkretisere og legge føringer for hvordan vi skal handle og forholde oss for at barna sine mål blir oppnådd og ivaretatt. Bunkholdt og Sandbæk (2011) sier at skal vi gjøre et godt arbeid med barn, er det viktig at vi ikke bare ser og vurderer familien, men at vi ser på de samfunnsmessige forholdene i rundt barnet. Vi som vernepleiere må være opptatt av en sammenheng mellom generelle politiske og sosialpolitiske virkemidler og arbeid med barn i vårt daglige arbeid. Er vi flinke til å bringe vår kunnskap tilbake til administrasjon og politikere, kan det være med på å skaffe til veie større resurser og reformer. Dette kan videre gi det offentlige barnevern en større sjanse til å gi barna et bedre oppvekstmiljø enn de ellers ville ha hatt.

2.0 Min forforståelse

2.1 Hva er forforståelse og hvorfor er det viktig?

Dalland (2010) definerer forforståelse som en dom vi har på forhånd og utover det at vi allerede har en mening om det vi skal undersøke. Han understreker at vi alltid har med oss vår forforståelse uansett hva vi skal undersøke. Dalland skriver videre at dette vil føre til at vi er mer åpen for all data, også den som motbeviser egen forforståelse. Utgangspunktet for oppgaven kan bli mer reflektert og bidra til et mer realistisk syn på min problemstilling.

Slik jeg ser det har vi alle en personlig forforståelse, det er våre egne meninger og tanker til ulike temaer som måtte komme opp. Temaet blir påvirket ut i fra vårt engasjement der vi kan bearbeide våre tolkninger mot det vi tror på. Viktigheten av å bevisstgjøre vår egen forforståelse er at – jeg i min prosess i oppgaven blir mer kritisk til eget arbeid og -leserne kan vurdere mitt arbeid ut i fra min forforståelse.

2.2 Mine erfaringer

Jeg har ikke så bred erfaring med dette, men ett av barna jeg har jobbet med gjorde inntrykk på meg. Hun har vokst opp i et hjem sammen med mor, der hun daglig levde i angst, og hvor mors alkoholmisbruk tok overhand. Far viste hun lite om, bortsett fra at han satt i fengsel for grovt underslag. Mor prøvde å gjøre sitt beste med å ha mange jobber for å få økonomien til å gå rundt, noe som resulterte i at hun var lite hjemme og jenta fikk lite oppfølging. Jenta viste at barnevernet var inne i bildet, men følte ikke at de tok tak.

En dag ble det for mye for mor, hun valgte å ta sitt eget liv.

Jenta satt nå igjen alene, med en pappa i fengsel, selv var hun fylt med skam og skyld i alt som har hendt. Hun ønsket å få ha kontakt med sin pappa, men barnevernet gav henne ikke lov til det. De mente det ikke var til hennes beste, noe som kanskje kan være sant.

Men jeg tenker, er det riktig? Har hun ikke rett til å bli hørt?

Ut i fra min forståelse ser jeg sårbarheten til barnet i slike situasjoner, og at de trenger noen som er der, støtter og gir omsorg og er base for trygghet.

Min nysgjerrighet rundt «barn med foreldre i fengsel» ble bare større etter dette, og derfor ble valget lett for hvilket tema jeg skulle skrive om i denne oppgaven.

2.3 Media

Media har i de senere årene vært flinkere til å sette lys på utfordringen som barn av innsatte sliter med. Foreningen For Fangers Pårørende er slik jeg forstår de som jobber hardest med å få frem de mørke sidene, men også andre som landsdekkende aviser og tv kanaler har i den siste tiden satt barn med foreldre i fengsel i sitt fokus. De fremstiller det som at det ikke skal lyse noen skam over det, men at vi alle skal være medmennesker.

Ut fra dette ser jeg viktigheten med at barn har talspersoner som fremmer deres sak opp på det politiske nivå. Dersom mørketall kan bli avdekket og det blir utarbeidet bedre lover og regler, vil det kunne fremheve hva som er til barnets beste.

2.4 Teori

I denne oppgaven tar jeg utgangspunkt i relevant kunnskap jeg har tilegnet meg gjennom vernepleie studiet.

Jeg er genuint opptatt av barns utvikling, og har derfor valgt å fokusere på en gruppe som får lite oppmerksomhet, nemlig barn med foreldre i fengsel.

Jeg har lagt fokus på utviklingspsykologi (tilknytningsteori), resiliens, jus, sosiologi og vernepleierens arbeidsmodell.

Ut i fra teorien har jeg fått forståelse av viktigheten for at barn trenger stabilitet i sine liv.

Dette har gitt meg fokus på barns sårbarhet og verdien av å ivareta barna, og at deres meninger blir hørt.

3.0 Problemstilling

3.1 Hvilke konsekvenser får det for barn at fedre må sone i fengsel? På hvilken måte stiller samfunnet opp?

3.2 Avgrensning

Jeg har valgt og å se på hvordan samfunnet følger opp barn når far sitter i fengsel, og hvordan dette påvirker barns utvikling. Videre ser jeg på hvordan barneansvarlige fungerer i norske fengsler. Jeg tok kontakt med et lokalt fengsel for å få informasjon om hvordan de praktiserer dette.

Fokuset er på fedre, da det finnes mest litteratur/forskning, - og det er flere fedre enn mødre som sitter i fengsel i Norge.

Når jeg skal vurdere barnets beste og barn som pårørende kunne jeg også valgt å skrive om barn som har foreldre på sykehus, i psykiatri eller i rusbehandling.

Det foreligger fra Helsedirektoratet et rundskriv som omhandler blant annet bestemmelser i Helsepersonelloven §10a og spesialhelsetjenesteloven §3-7a. Disse henviser til at vi som helsepersonell har en plikt til å ivareta mindreårige barn som pårørende, og utover det pålegger institusjonene å ha barneansvarlig personell. Dette rundskrivet skal fungere som en veileder. Videre skal det sikre at helsepersonell identifiserer og ivaretar opplysning og oppfølgingsbehovet for barna der foreldre er innlagt med psykiske sykdommer, rusmiddelavhengighet, alvorlig somatiske sykdommer eller skade (Helsedirektoratet).

Jeg har valgt å ikke ta utgangspunkt i en konkret alder, men har lagt vekt på barn som har mulighet til å forstå hva som skjer. Videre ser jeg på samfunnsansvaret, og har avgrenset til hvordan fengselsmyndighetene, og det offentlige barnevernet som er direkte knyttet til soningen fungerer.

3.3 Begrepsdefinering

3.3.1 Fedre

Fedre er oftest den nærmeste mannlige omsorgspersonen et barn har. Av egen erfaring, har mange barn en far som kan være nærmest ubetydelig eller helt fraværende. I andre tilfeller kan far være den trygge basen i et barns liv.

Samfunnsforventningene tilsier at farsrollen varer livet ut. Mens det å leve opp til disse forventningene kan for mange være en stor utfordring.

3.3.2 Sone i fengsel

Når fedre må i fengsel betyr det at de må gjennomføre en soning. Her er det et skille mellom soning i fengselet eller soning ute i samfunnet. I følge Kriminalomsorgen er felles for disse formene at de legger begrensninger på den straffedømte. Gjennomføring av soning i samfunn kan øke sjansene for et liv uten kriminalitet etter gjennomført soning. Da er det viktig at bruk av alternative straffereaksjoner ikke fører til en unødig belastning for offer, pårørende, samfunnet eller for den domfelte selv og at det legges vekt på normalitetsprinsippet (Kriminalomsorgen.no).

3.3.3 Konsekvenser for barn.

Det å ha far i fengsel kan oppleves som tap av en rollemodell og det kan være vanskelig å oppnå god kontakt. En omsorgsperson og rollemodell skal lære barnet hva som er rett og galt, noe som kan være en utfordring, siden de er klar over at pappa sitter i fengsel for noe galt han har gjort.

Som jeg skriver under kap 5.4.2 om tilknytningsteori kan barn lide av å bli adskilt fra sin omsorgsperson, det kan skape spenning og usikkerhet om det ikke får nok nærhet. Som en reaksjon kan barnet vise et enormt sinne overfor andre rundt seg og dette kan gå utover barnet selv.

3.3.4 Samfunnet

Ut fra kriminalomsorgens retningslinjer til lov om gjennomføring av soning mv (straffegjennomføringsloven), er det kriminalomsorgen som gir tillatelse til at barna får besøke sine fedre i egne besøksleligheter. Det legges også her stor vekt på barnets beste, da de skal bli hørt i sin uttalelse. Er barnet under 7 år, må det være samtykke fra den barnet bor hos, eller fra offentlige myndigheter. Etter fylte 12 år, blir det lagt mer vekt på barnets mening, så langt det lar seg gjøre av sikkerhetsmessige årsaker (Kriminalomsorgen.no).

4.0 Metode

En metode er hva vi gjør for å skaffe oss kunnskap som vi igjen anvender for å belyse vår problemstilling fra et faglig ståsted. Samfunnsvitenskapen skiller mellom kvantitative orienterte og kvalitative orienterte metoder, der de kvantitative former informasjon om til målbare grupper, der vi kan finne et gjennomsnitt og prosent av mengder (Dalland 2010).

I min oppgave vil jeg benytte meg av en kvalitativ metode. I følge Thagaard (2011) er det en metode som fremdeles er i en utviklingsfase, hvor troverdighet og overførbarhet avhenger av at grunnlaget som kunnskapen baserer seg på, gjøres evident.

Det vil si at vi gjør rede for fremgangsmåter gjennom data innsamling, analyse og hvordan vi tolker resultatet. Dette gir oss grunnlag til å fordype oss i de sosiale fenomenene vi studerer. Hun påpeker videre at det er en fordel og ha kjennskap til feltet vi skal studere, da den kvalitative metoden er godt egnet for tema som det er lite forsket på.

4.1 Valg av metode

For å skrive en god oppgave er litteratur veldig relevant, og Dalland (2010:66) definerer litteratur på følgende måte;

Litteratur er et viktig grunnlag for nær sagt alle studentoppgaver. Det er den kunnskapen oppgaven tar sitt utgangspunkt i, og som problemstillingen skal drøftes i forhold til.

Litteraturstudie er en kvalitativ metode som vurderer og analyserer og presenterer kunnskap om et emne.

Jeg bruker kvantitative kilder for å få frem omfanget av hvor mange barn som er berørt i slike situasjoner.

Jeg bruker relevant data som er samlet inn av andre. Det vil si pensum og teori i mine studier og samt offentlige dokumenter og forskning som jeg har funnet. Dette er gjort for å få en god forståelse for min problemstilling. Da kan jeg forklare, forstå og begrunne om barn får støtte og hjelp i sin hverdag når foreldre sitter til soning.

Hvordan dette vil påvirke utviklingen til barna må forstås gjennom psykologi, sosialpsykologi, utviklingspsykologi, samfunn og miljø mm. Dette kan ikke fortolkes gjennom tall, men krever en kvalitativ studie der vi må prøve å forstå årsakssammenhenger og menneskelige handlinger.

4.1.1 Litteratursøk

Som forberedelse til oppgaven har jeg valgt relevant litteratur fra studiet og samtaler med fagfolk innenfor sosialarbeiderfeltet, for å kunne få råd om annen relevant litteratur.

Jeg har foretatt nettsøk, for å finne relevante offentlige dokumenter, rapporter og artikler. Slik har jeg funnet det nyeste innenfor evidensbasert forskning på feltet jeg har fokusert på. Samtidig har jeg skaffet meg en oversikt over hva som er myndighetenes fokus og satsingsområder.

Jeg har gjennom prosessen gjort meg bedre kjent med relevant lovverk, og internasjonale menneskerettigheter implementert i norsk lovverk.

4.1.2 Utvelgelser

Dalland (2010) skriver at metodene vi bruker skal gi oss en troverdig kunnskap, og kravene til validitet og reliabilitet må være overholdt.

Derfor bruker jeg norsk litteratur fra år 2000, og har hovedsakelig valgt ut litteratur i henhold til utviklingspsykologi og artikler som gir meg en forståelse av dagens situasjon. For å fremheve min reliabilitet har jeg benyttet kvantitative metoder av nyere tid, der jeg har lest artikler som er relevant for min problemstilling. Videre har jeg benyttet meg av relevant faglitteratur, der jeg bruker primærkilder og sekundærkilder. Ut i fra mine utvelgelser fokuserer jeg på at inklusjonskriterier blir fremtredende.

4.1.3 Bruk av litteratur i oppgaven

For å se på myndighetenes mål har jeg sett på gjeldende lovverk og rundskriv. Her har jeg valgt ut Høringsnotat, NOU, interpellasjon og FNs barnekonvensjon, som omfatter barnets beste og som presiserer våre norske forhold.

De bøkene jeg har valgt handler om barn og deres utvikling. Jeg mener det er et sentralt tema i min oppgave om hvordan barna blir berørt av valg som blir tatt for deres liv.

Jeg har brukt litteratur om barns sårbarhet i relasjon. Jeg valgte å bruke Hart (2009) som skriver om barns utvikling og tilknytning, og videre referer hun til blant annet Bowlby (1907-1990). Han var barnepsykiater og psykoanalytiker og har vært en av de fremste forskerne på barns tilknytning. Hans teori beskriver prosessen om barns tilknytning til omsorgspersoner som fører til dannelse av personlighet.

Videre valgte jeg Borge (2010) sin litteratur om resiliens. Dette gir meg en forståelse av om barn tar skade eller utvikler traumer i en slik situasjon, og om barna blir utsatt for stress og risiko.

Jeg har valgt å bruke litteratur på norsk, da jeg har mitt fokus på norske forhold, lover og regler, men også fordi vi har mye litteratur som er relevant i vårt pensum.

5.0 Teori og lovverk

5.1 *Omfang av problemer hos barn som har fedre i fengsel*

I 2007 refererte For Fangers Pårørende (FFP) en landsomfattende undersøkelse som omhandler pårørendes helse og livskvalitet.

Undersøkelsen viste at 70 % av barna var preget av at de var triste og lei seg, og 16 % var plaget av angst. Flere hadde også hode- og nakkesmerter, søvnproblemer, redusert matlyst og magesmerter. Mange viste atferdsendringer som er typisk for barn i krisesituasjoner. Noen ble stille og innesluttet, andre lett oppspilte og aggressive og havnet lett i konflikter. Dette er reaksjoner som kan skape vansker for barna sosialt og for skole og læring. Blant barna som hadde mor eller far i fengsel, hadde 44 % fått dårlig helse (Justis- og politidepartementet, høringsnotat 2011:8)

Skar (2014) skriver i sin artikkel at økt satsing på papparollen og veiledning til fedre vil kunne lønne seg. I artikkelen henviser hun til tall fra foreningen For Fangers Pårørende at det er i dag mellom 6000-9000 barn som har en av foreldrene i fengsel, der flertallet er fedre. En slik type veiledning vil føre til at de får mer kunnskap om, og bevisstgjøring av sin farsrolle. De vil bli mer motivert for å være gode fedre for sine barn, og få større forutsetninger for å klare seg bedre etter soning.

5.2 *Juridisk rammeverk og samfunnets intensjoner*

Denne delen av oppgaven handler om hvem som har ansvaret for «Barnets beste» i samfunnet når far må i fengsel. Vi har lovgivninger som skal beskytte denne gruppen, og her vil jeg referere til Barnevernloven som bygger på de helt grunnleggende verdiene der det er foreldrene som primært har ansvaret for sine barn.

Lovens formål med §1-1 er følgende:

*-å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid,
-å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår
(Kjønstad og Syse 2008:221).*

Videre skriver Kjørstad og Syse (2008) at i lovens første punkt har barneverntjenesten ansvaret for å sikre at barn og unge får nødvendig hjelp til rett tid når de lever under forhold der helsen og utvikling generelt kan skades. Barnevernets hovedoppgave er å gi bistand til foreldre mens barna er i hjemmet, eller de kan ta barnet fra foreldrene. Med andre ord sonderer de mellom frivillige hjelpetiltak og tvangstiltak.

Foreldrene har også et ansvar med å søke hjelpeapparatets bistand når det er nødvendig, dette kommer tydeligere frem under Barneloven § 3-1 andre ledd.

Barnevernet forholder seg til forskjellige forskrifter, rundskriv og veiledere. Det juridiske rammeverket er Barnevernloven, Sosialtjenesteloven og Forvaltningsloven. Utover det må de også forholde seg til blant annet FNs barnekonvensjon og den Europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK).

Lov om barneverntjenester ble vedtatt 17. juli 1992 og trådte i kraft 1. januar 1993. Denne loven omhandler offentlighetens ansvar for utsatte barn og unge. Den viser til når det offentlige kan iverksette et tiltak for barn og deres familie. Her får vi en beskrivelse av de oppgavene som er underlagt det kommunale, statlige, forebyggende arbeid og vår plikt til å samarbeide med andre sektorer, forvaltningsnivåer og andre frivillige organisasjoner. Videre om hvordan vi skal forholde oss til tvang. Denne form for tiltak skal bare benyttes når andre hjelpetiltak ikke fungerer.

FNs barnekonvensjon

FN-systemet åpner for godkjenning fra alle FNs medlemsstater verden over. Dett gir uttrykk for det *globale menneskerettsvernet*. Det presiseres at menneskerettskonvensjonen effektiviserer gjennomføringen av menneskerettighetene, for bestemte grupper som for eksempel FNs barnekonvensjon.

Denne ble vedtatt av De forente nasjoner 20. november 1989 Ratifisert av Norge 8. januar 1991

Artikkel 3

1. Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

2. Partene påtar seg å sikre barnet den beskyttelse og omsorg som er nødvendig for barnets trivsel, idet det tas hensyn til rettighetene 910 og forpliktelsene til barnets foreldre, verger eller andre enkeltpersoner som har det juridiske ansvaret for ham eller henne, og skal treffe alle egnede, lovgivningsmessige og administrative tiltak for dette formål.

3. Partene skal sikre at de institusjoner og tjenester som har ansvaret for barns omsorg eller beskyttelse, retter seg etter de standarder som er fastsatt av de kompetente myndigheter, særlig med hensyn til sikkerhet, helse, personalets antall og kvalifikasjoner samt kvalifisert tilsyn (FNs barnekonvensjon).

Videre tenker jeg på hvilke rettigheter barn har for å besøke pappa i fengsel, jeg vil her også referere til FN's konvensjon om barns rettigheter artikkel 9.3 som sier at barn har rett til kontakt med far i fengsel;

3. Partene skal respektere den rett et barn som er atskilt fra en eller begge foreldre har til å opprettholde personlig forbindelse og direkte kontakt med begge foreldrene regelmessig, med mindre dette er i strid med barnets beste (FNs barnekonvensjon).

Slik jeg tolker dette skal fengselet respektere barnas behov for direkte kontakt med far. Med unntak av når det strider imot barnets beste.

Straffegjennomføringsloven § 1-3 sier at; *Barns rett til samvær med sine foreldre skal særlig vektlegges under gjennomføringen av reaksjonen* (Lovdata.no).

Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) ble gjeldene fra 3. september 1953 og er en regional konvensjon som er utarbeidet i regi av Europarådet. Det er bare Europarådets 47 medlemstater som kan tiltres, og den er en generell menneskerettskonvensjon siden den har et bredt spekter av sivile og politiske rettigheter. Enkeltindivider kan klage inn brudd på konvensjonen, og det er staten sitt ansvar og oppfylle kravene til EMK.

De sentrale rettighetene til EMK er retten til liv(art. 2), frihet fra tortur og slaveri(art.3 og 4), rett til personlig frihet og sikkerhet (art.5), rett til rettfærdig rettergang (art. 6), rett til privat- og familieliv (art.8), tanke-, samvittighets- og

religionsfrihet (art.9), ytringsfrihet (art.10), forsamlings- og foreningsfrihet (art.11) og forbud mot diskriminering (art.14) (Kjønstad og Syse 2008:315).

Kjønstad og Syse (2008) fremhever art 8 som tilsynelatende viktig for barn og deres familie, der den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) slår fast at barns samvær med foreldrene er en grunnleggende rett til familielivet. De går langt for å etterprøve vedtak, der det blir begrensninger om samvær til barn og foreldre.

5.3 Barnets rett til å bli hørt.

I følge Barnevernloven blir denne retten regulert etter barnets rettigheter.

§ 6-3. Barns rettigheter under saksbehandlingen.

Et barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i sak som berører ham eller henne. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet.

Et barn kan opptre som part i en sak og gjøre partsrettigheter gjeldende dersom det har fylt 15 år og forstår hva saken gjelder. Fylkesnemnda kan innvilge et barn under 15 år partsrettigheter i særskilte tilfeller. I sak som gjelder tiltak for barn med atferdsvansker eller tiltak for barn som kan være utsatt for menneskehandel, skal barnet alltid regnes som part (lovdata.no).

Kjønstad og Syse (2008) skriver at det er foreldrene og barnevernet som skal ta beslutninger for barnet, men de har en plikt til å lytte til hva barnet mener. Utover det skal de voksne treffe en beslutning, og samtidig vurdere barnets ønske. Barn får en trygghet av å snakke med voksne, der de får vite hva som skal skje og på den måten bearbeide sine opplevelser. De sier videre at om barnet blir tatt med og blir hørt, får de bedre kontroll over sin situasjon og gir barnevernet en bedre mulighet til å jobbe med en målrettet bistand til det enkelte barnet.

Barnets beste blir definert i Barnevernloven

§ 4-1. Hensynet til barnets beste

Ved anvendelse av bestemmelsene i dette kapitlet skal det legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet. Herunder skal det legges vekt på å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen.

Barnet skal gis mulighet til medvirkning og det skal tilrettelegges for samtaler med barnet. Barn som barnevernet har overtatt omsorgen for kan gis anledning til å ha med seg en person barnet har særlig tillit til. Departementet kan gi nærmere forskrifter om medvirkning og om tillitspersonens oppgaver og funksjon (lovdata.no).

Ut fra dette skal det legges vekt på å finne tiltak til barnets beste, legge til grunn stabilitet og mye voksenkontakt. Her innebærer det en plikt for barnevernet, der de skal vurdere den konkrete situasjonen for hvert enkelt barn, for så å finne den beste løsning for akkurat det barnet (Kjønstad og Syse 2008).

5.4 Biologiske prinsipp

Utgangspunktet for Barnevernloven, er at barnets beste vil være at de biologiske foreldrene har ansvaret for sitt barn, og kun i unntakstilfeller skal man skille barnet fra sine biologiske foreldre. *Barns problemer skal i første rekke søkes løst gjennom hjelpetiltak* (Bunkholdt og Sandbæk 2011:32). Eventuelle tiltak fra barnevernet skal vedtas og igangsettes for barnets del, men i samarbeid med foreldrene om det lar seg gjøre. Enkelte tiltak som barnehageplass, kan bestemmes. Foreldre kan fratras omsorgen og foreldreansvaret for sine barn. Bestemmes slike vedtak så skal de utformes på en slik måte at de ikke unødvendig bryter båndet mellom barnet og de biologiske foreldrene. Ut fra hver enkelt sak må det foretas nøye avveininger av hvilke belastninger et inngrep får for barnets omsorgssituasjon, og hva det vil kunne medføre.

Det biologiske prinsipp er ikke en egen paragraf i Barnevernloven. Men det fremkommer av lovens forarbeid og gjennom lovens vilkår for tiltak. *Det biologiske prinsipp er en av grunnverdiene i samfunnet vårt* (Bunkholdt og Sandbæk 2011:33). Vi forstår ut fra det

biologiske prinsipp at barn har det best om de vokser opp hos sine biologiske foreldre dersom det er mulig. Gjennom det biologiske prinsipp blir slektsarven ivaretatt.

I Barnekonvensjonens artikkel 9 -1 heter det:

Partene skal sikre at et barn ikke blir skilt fra sine foreldre mot deres vilje, unntatt når kompetente myndigheter, som er underlagt rettslig prøving, i samsvar med gjeldende lover og saksbehandlingsregler, beslutter at slik atskillelse er nødvendig av hensyn til barnets beste. Slik beslutning kan være nødvendig i særlige tilfeller som for eksempel ved foreldres mishandling eller vanskjøtsel av barnet, eller dersom foreldrene lever atskilt og det må treffes en avgjørelse om hvor barnet skal bo. (FNs konvensjon om barnets rettigheter 2003).

Det biologiske prinsipp ligger til grunn for Barnevernlovens § 4-12. Vedtak om å overta omsorgen for et barn. Paragrafen forteller oss at et slikt vedtak ikke kan treffes, dersom det kan skapes akseptabel forhold for barnet ved hjelpetiltak. Dette forstår man slik at barneverntjenesten skal komme inn med hjelp i familien i første omgang for å skape en mulighet for at barnet skal kunne bli i hjemmet.

I Barnevernlovens § 4-1. står det, at man skal legge vekt på kontinuitet i omsorgen. Noe som kan tolkes slik at så langt det er mulig vil man prøve å unngå å bryte barnet opp fra den omsorgssituasjonen det er kjent med og er trygg i.

Dersom situasjonen i hjemmet ikke kan avhjelpest med hjelpetiltak, og dette vil føre til omsorgsovertakelse, har barnet og foreldrene rett til samvær med hverandre jf.

Barnevernloven § 4-19 *Samværsrett. Skjult adresse.*

Når det fortrinnsvis er sannsynlig at foreldrene kan gi forsvarlig omsorg, skal fylkesnemnda i følge Barnevernloven § 4-21 (*Oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse*), oppheve vedtak om omsorgsovertakelse.

Ut i fra dette forstår man at det biologiske prinsipp ligger til grunn for lovbestemmelsene i Barnevernloven. Prinsippet kan ses på som om det ivaretar foreldrenes og barnets felles betydning for å leve sammen.

5.5 Barnets psykologiske utvikling

5.5.1 Utviklingspsykologi.

Alle har en gang vært barn og husker hendelser, mennesker og steder som vi forbinder med lyder, lukt og synsinntrykk som vi relaterer til gode minner, men det kan også vekke dårlige minner. Vi som vernepleiere/sosialarbeidere kan bruke disse inntrykkene til å sette oss inn i barns tankegang å prøve å se deres syn på livet/hverdagen. Dette er selvfølgelig bare et utgangspunkt for å forstå barnet. Videre trenger vi teori og forskning som er gjort på dette området. Utviklingspsykologien er den viktigste grunnsteinen for at vi skal forstå og gjøre oss bevisste på hva vi skal observere og systematisere i møte med barna.

Evenshaug og Hallen (2000) skriver at barn som er i 10-12-årsalderen har en egen evne som er nådd et nivå som gjør at de er i stand til å tenke i antagelser. Altså hypoteser som går utover en konkret situasjon, denne hypotesen trenger ikke å samsvare med virkeligheten. De kan i denne alderen resonere seg frem til mulige konsekvenser. De er altså kompetent til å tenke logisk på det abstrakte plan, om de får et utgangspunkt i et verbalt utsagn.

Noe som er karakteristisk i denne alderen er «hvis-tenkingen» som setter de i stand til å tenke kritisk om alt og alle. De vurderer situasjoner, forhold og fenomener omkring seg i forhold til hypotetiske tilstander. De ser ut i fra en kombinatorisk tenking at ting kunne vært annerledes, at sannheter kan betviles og at verdier kan være problematiske.

For at vi skal forstå utvikling og samspill bedre, er det i vår tid utviklet mange teoretiske modeller. Her vil jeg fremheve *Urie Bronfenbrenners økologiske utviklingsmodell* (Guldbrandsen 2006) som er en av de mest kjente referansem modellene i utviklingspsykologien.

Modellen raffinerte et økologisk og dynamisk perspektiv på menneskers utvikling gjennom livet. Det som kjennetegner Bronfenbrenner videre arbeid, er hans åpenhet overfor et bredt spekter av faglige nyvinninger. Den økologiske modellen ble kontinuerlig revidert fram til Bronfenbrenners død i 2005. Fra 1998 ble modellen betegnet som en bioøkologisk modell, noe som signaliserte en

tydeliggjøring av den aktive, utviklende personens sentrale rolle i den økologiske modellen (Gulbrandsen 2006:50).

Gulbrandsen (2006) skriver at det er i møte med mennesker at utviklingsprosesser blir satt i gang, gis kraft, retning og vedlikeholdes. Dette innebærer at barn må være deltakende og gjøre noe sammen med andre. Aktiviteter og kommunikasjonsformer har en stor betydning for hvordan vi utvikler vårt samspill, da det påvirker hvordan barnets psykologiske utvikling blir. I Bronfenbrenners modell blir det gjengitt fire grunnstrukturer som er mikro, meso, ekso- og makrosystemet. Kort forklart er **mikrosystemet** et eksempel av aktiviteter, sosiale roller og mellommenneskelige roller. **Mesosystemet** inneholder forbindelser mellom to eller flere miljø der barnet deltar aktivt i som for eksempel hjemmet, skole og venner. **Eksosystemet** utgjør prosesser og forbindelser mellom to eller flere miljøer (arbeidskollegaer, naboer, venner og slektninger), der minst et av miljøene ikke har den utviklende personen som deltaker, men likevel påvirker prosessen i et miljø som inkluderer fokuspersonen.

Til slutt **makrosystemet** som refererer til samsvar der vi finner form og innhold i mikro-, meso- og ekso systemene på kultur- eller subkulturnivå, sammen med trossystem eller ideologi som skaper grunnlag for slike balanser.

Ut i fra disse systemene ser vi at barnet møter verden på forskjellige tidspunkt og hvordan forutsetningene kan forandres, læres på nytt og danne nye forutsetninger for nye møter.

5.5.2 Tilknytningsteori.

Det er gjort mye forskning på tilknytning og den tidlige utviklingen hos barn innenfor utviklingspsykologi av blant andre Winnicott, Bowlby, Stern, Main, Schore og Fonagy og Ainsworth for å nevne noen (Hart og Schwartz 2009).

Jeg har i denne oppgaven valgt å fokusere på John Bowlbys utviklingspsykologiske teori om indre arbeidsmodeller og tilknytning, og Mary Ainsworths teorier om tilknytningsmønstre. Jeg mener disse er mest relevante når man skal se på betydningen tilknytning og det biologiske prinsipp har i barnevernet.

Bowlby (1907-1990) var barnepsykiater og psykoanalytiker og er en av de fremste forskerne på barns tilknytning. Hans teori beskriver prosessen rundt barns tilknytning til

omsorgspersoner som fører til dannelse av personlighet. I følge Bowlby er barn født med et atferdssystem som reguleres i samspill med omsorgspersonen, der den voksne gir barnet stabilitet og beskyttelse og øker deres overlevelsesmuligheter. Dette atferdssystemet er et nøkkelord som er inspirert av systemteorien med forståelsene *homeostase* (barnet nærmer seg eller tar avstand til tilknytningsfiguren) og *feedback* (atferden sender signaler som regulerer barnets atferd). Bowlby mener at tilknytningen er medfødt, og at den oppstår hos de nyfødte barna i relasjon til en person som kan gi beskyttelse og sikkerhet, og at følelsesmessige bånd mellom barn og mor kan utvikles uten maten som mellomledd. Mor blir fort kjent med barnets naturlige rytmer og innretter seg etter hva barnet liker, og skaper et samspill med sitt barn. Blir det skapt en trygg tilknytning til barnet, vil det igjen gi selvtillit og mindre hjelpeløshet. Barnet blir bedre rustet til å gå inn i relasjoner med andre mennesker som de føler seg trygg på, men samtidig kan trekke seg tilbake til basen om de føler seg usikker, redd eller trett. Bowlby mener at om barnet har en slik base, der de kan finne trygghet, stabilitet og hjelp, og utover det utnytter sine beste evner uansett alder, vil barnet utvikle trygg tilknytning. Hele dette tilknytningssystemet som jeg nevner er et atferdssystem som har stor betydning for forståelse av utviklingen (Hart og Schwartz 2009).

Bowlby skiller mellom tilknytning og tilknytningsatferd:

Tilknytning oppfattes som atferdssystemet, dvs. en sterk disposisjon hos barnet som setter det i stand til å komme nær og være i forbindelse med den personen tilknytningen retter seg mot, og som evner å gi barnet sikkerhet i dets utforskning av omverdenen. Tilknytningen er en egenskap hos den tilknyttede; den utgjør en beredskap som til stadighet er aktivert med henblikk på å overvåke tilknytningspersonens tilgjengelighet, og den påvirkes ikke av den aktuelle situasjonen.

Tilknytningsatferd er derimot en betegnelse på alle de ulike formene for atferd som hjelper barnet med å skape og opprettholde nærhet til omsorgspersonen, for eksempel smil, gråt og senere kravling bort til den voksne. Det er gjennom tilknytningsatferd barnet danner indre representasjoner av interaksjon med tilknytningsfiguren og utvikler en varig, stabil relasjon (Hart og Schwartz 2009:69).

Når en far som er knyttet til sitt barn kommer i fengsel, vil barnet kunne føle at den såkalte trygge basen er borte, for videre å kunne utvikle depresjon og sorg. Blir de borte en stund kan trygge relasjoner gå tapt, og rollemodellen gå over på en annen om det ikke blir opprettholdt jevnlig kontakt.

Mary Ainsworth tilhørte forskningsenheten Bowlby startet og der utviklet hun *Strange Situation Test, SST* (fremmedsituasjonen). Gjennom SST prøver man systematisk å aktivere barnets tilknytningsatferd. Ut fra å observere barns reaksjoner på korte atskillelser fra omsorgsperson i et lekerom, ble tre forskjellige reaksjonsmønstre hos barnet identifisert (Hart og Schwartz 2009).

Trygg tilknytning: vil si at omsorgsgiver gir en trygg base for barnet. Dette vil kunne vise at barnet savner omsorgsgiver ved atskillelse og viser glede ved gjenforening. Når barnet blir roet ned og føler trygghet tar det til med ny utforskning.

Unnvikende tilknytning: er at barnet reagerer lite på atskillelse og tar lite kontakt med omsorgsgiver. Orienterer seg mot noe annet enn tilknytningen, og søker ikke relevant trøst men kan stivne til dersom omsorgspersonen prøver å ta nærkontakt for så å løfte opp barnet etter atskillelsen.

Ambivalent tilknytning: Med dette vil barnet vise urolighet, være usikkert og klamrer seg til omsorgsgiver. Kan vise liten interesse av lekene og omgivelsene, og ved gjenforening kan de også veksle mellom klamring og avvisning, de kan være veldig vanskelig for å trøste.

Det er gjennom nyere forskning utviklet et fjerde tilknytningsmønster som kalles:

Desorganisert/desorientert tilknytning. Disse barna viser ikke at de har noe fast mønster, de kan vise frykt og forvirring og kan utover det bli stereotype som vil si at de kan bli ensformig og uforanderlig.

At vi har kunnskap om disse tilknytningsmønstrene vil være til hjelp når vi skal forstå samspill mellom barn og deres omsorgspersoner. Tilknytning er veldig viktig for barnets utvikling og overlevelse.

Tilknytningsmønsteret er foranderlig livet igjennom. Plastisiteten er høy hos barn med trygg tilknytning, og selv om den er mindre hos utrygt tilknyttede barn, kan arbeidsmodellen modifiseres også hos dem. Tap eller traumer vil påvirke

tilknytningsmønsteret i negativ retning, mens stabile relasjoner utgjør beskyttende miljømessige forhold, som kan motvirke at utviklingen tar en forstyrret retning. Arbeidsmodellen hos barn med en desorganisert tilknytning er uten indre konsistens, og disse barna har høyere risiko for å utvikle alvorlige forstyrrelser eller psykiske lidelser enn barn med organisert tilknytningsmønster (Hart og Schwartz 2009:82).

Tilknytningen utvikles altså fra omsorgen som gis til barnet, og en trygg tilknytning vil også gi et godt grunnlag for å utvikle evner til å knytte nære relasjoner til andre. Og til å tåle motgang og stress slik at de utvikler evne til empati.

Tilknytningskvaliteten kan påvirke den kognitive utviklingen hos barnet for eksempel i forhold til læring av språk.

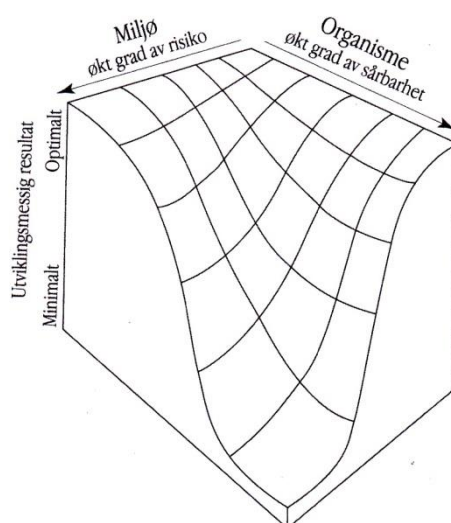
5.5.3 Resiliens

Borge (2010) skriver i sin bok at over halvparten av alle barna som blir utsatt for stress og risiko, utvikler ikke alvorlige psykiske problemer.

Resiliens betyr god psykososial fungering hos barn til tross for opplevelse av risiko. Det handler om normal fungering under unormale forhold. Resiliens begrepet gir håp i arbeid med barn, unge og familier som trenger hjelp. (Borge 2010:11)

Barn kan ha et godt potensiale men allikevel komme relativt dårlig ut om miljøet svikter. I mange tilfeller går det bra med barn av kriminelle foreldre, og et sviktende miljø trenger ikke innebære en skjevutvikling.

I følge Bunkholdt og Sandbæk (2011:61) viser forskning at utvikling av resiliens alltid er resultatet av samspill mellom kjennetegn ved barnet og kjennetegn ved det omsorgsmiljøet som det vokser opp i, og dette gjelder for alle barn, uansett utviklingsår. Likeså at det vanligvis er flere risikotegn som til sammen skaper et belastende miljø, og at det er flere beskyttende faktorer til sammen som skaper resiliens.

Figur 2.1 Horowitz' utviklingsmodell (Horowitz 1987, side 23)

Denne modellen viser sårbarheten til barnet, og evnen miljøet har til å påvirke barns utvikling gjennom barndommen og videre til det voksne liv. Horowitz' utviklingsmodell egner seg som et godt utgangspunkt for analysering, selv om det er vanskelig og fremstille kompleksiteten i utviklingen til barn i en modell på papir.

Satt på spissen kan barn med et godt potensial i livet komme relativt dårlig ut av det dersom miljøet svikter. På den annen side trenger ikke et dårlig miljø å innebære skjevutvikling. De aller fleste barn har imidlertid en utvikling midt imellom de ekstreme tilfellene (Borge 2010:42).

Det er ikke all risiko og stress som kan virke negativt, man kan møte visse utfordringer og påkjenninger som er med på å skape en positiv utvikling hos barnet.

Hvert enkelt barn utløser forskjellige reaksjoner fra de voksne, derfor virker også risikoene inn på forskjellige måter, men det er ikke risikoen i seg selv som er viktigst, men prosessene og mekanismene den aktiverer.

Det enkelte barns reaksjon på risiko er det sentrale, ikke så mye hva slags risiko det dreier seg om. Unge som forstår rekkevidden av en katastrofe, kan være mer sårbare enn yngre barn fordi deres bekymringer og engstelse kan være berettiget (Borge 2010:53).

Tross ugunstige hendelser i familien kan barn få en sunn utvikling i sin oppvekst, de kan under vanskelige situasjoner vise en fornuftig tilpasning. De kan aktivt oppsøke personer de trives med og ut av det redusere risikoen for å pådra seg psykiske problemer. Under slike møter kan de snakke om det som er tungt og vanskelig eller de kan la være å snakke, bare gjøre noe hyggelig sammen (Borge 2010).

I ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet beskrives det som betegner en god nok omsorg. At den utøves med en kvalitet der utviklingsmulighetene til barnet blir ivaretatt, i henhold til dets behov og forutsetninger.

Barn har rett til å ha det godt sammen med sine omsorgspersoner.

God nok skal ikke bety hva barnet makter å bære. Dette kan være en fare i det praktiske arbeidet, der det biologiske prinsipp blir sammenblandet med prinsippet det mildeste inngrep. Utilstrekkelige ressurser og mangel på egnede tiltak vil kunne påvirke bedømmelsen av hva som er til barnets beste (NOU 2012:5).

5.6 Dagens situasjon

5.6.1 Generelt om tilrettelegging

Kriminalomsorgen har et ansvar etter straffegjennomføringslovens § 3 for å vektlegge barns rett til samvær med foreldre under straffegjennomføring. Deres oppgave er å ivareta og tilrettelegge for barn som skal besøke far i fengsel. I praksis betyr det at når det meldes om besøk fra barn skal ansatte sammen med de innsatte planlegge besøket, på fengselets besøksrom, som er tilpasset for barn. Dette rommet inneholder ulike spill, tv med DVD, bøker, leker osv. som er tilpasset ut i fra barnets alder. Videre etter ønsker og behov legger de til rette for at barna kan få se cellen til sine fedre. Andre oppgaver kan være å bistå med informasjon, råd og veiledning. De skal svare på ulike spørsmål som måtte komme ovenfor barn som er i en slik situasjon. I tillegg til å ha samtaler med innsatte som har barn, og som ønsker informasjon, råd og veiledning. Utover dette samarbeider de tverrprofesjonelt internt og eksternt og med andre instanser som NAV, barnevern og lignende.

5.6.2 Barneansvarlig.

Mange voksne omsorgspersoner mangler kunnskap om fengsel og hva det innebærer, ut i fra det kan det være vanskelig for dem å gi barnet tilstrekkelig med informasjon og trygghet. Derfor er barneansvarlig i norske fengsel et stort steg videre for å ivareta barn av fengslede, der de kan få informasjon, veiledning og bli mottatt med omsorg. Tiltaket med barneansvarlige er et forholdsvis nytt tiltak i norske fengsel, og mange har ikke kommet godt i gang enda. Det foreligger derfor ikke så mye erfaring og forskning på dette området.

For Fangers Pårørende (FFP) kommenterte i 2012 et høringsnotat fra Justisdepartementet av 17. november 2011, der departementet foreslår en bedre ivaretagelse av barn av innsatte/domfelte. De ser en stor betydning i å få lovfestet en ny § 3 a i straffegjennomføringsloven, som kan føre til en større aksept av tiltak blant de ansatte for å bedre tilretteleggingen til barna som pårørende. Dette vil ha stor betydning for at det prioriteres nødvendige utstrekninger overfor barns rettigheter.

FFP har i mange år jobbet for at pårørendeperspektivet skal bli inkludert, men fremdeles ser de at det er stor variasjon når det gjelder fokus og tilrettelegging i de Norske fengslene. De påpeker at kriminalomsorgen i dag har et ansvar for å ta hensyn til barnets beste i følge FNs barnekonvensjon, og de ser den positive effekten av at en barneansvarlig organiserer på en mer målrettet måte.

FFP stadfester at forskning viser til at en mer jevnlig kontakt med familien og overholdelse av foreldrerollen under fengselsoppholdet blir bedre. Dette vil kunne være med på å øke sjansen til et liv uten kriminalitet etter endt soning. Her ønsker de å se på forebygging som et sentralt tema. De nevner videre ut i fra straffegjennomføringslovens § 16;

Gjennomføring av straff utenfor fengsel kan være en straffeform som er familievennlig, og ivaretar familien og barnas behov i større grad. Der fedre kan være med og forsørge familien og opprettholde kontakten med familien og ikke bli splittet.

Barna slipper belastninger med å reise på besøk til fengselet og den sårheten det gir. Samtidig er de opptatt av at denne form for soning ikke blir et alternativ til betingede dommer, men heller et alternativ til soning.

5.6.3 Pappagruppe

Skar (2014) skriver i en artikkel at siden 2005 har Norske fengsler tilbudt fedre å delta i «pappagrupeer». Dette er i følge henne basert på International Child Development Program (ICDP), og er en tilpasset versjon av foreldreveiledningsprogram som er for alle foreldre. Videre forklarer Skar at på kursene i fengslet fokuserer de på hvordan man best mulig kan utnytte den korte besøkstiden de har sammen med barnet, og hvordan de på en forståelig måte kan snakke om soningen. Utover det blir det satt i gang diskusjoner og refleksjoner som er knyttet opp mot foreldre- barn samspill, det vil si emosjoner, kommunikasjon og følelsesregulering.

6.0 Drøfting

På bakgrunn av teorien jeg har funnet, har jeg drøftet hvordan samfunnet kan/bør stille opp for barn som opplever å ha fedre i fengsel. Og utover det drøftet hvordan fengselsmyndighetene, og det offentlige barnevernet som er direkte knyttet til soningen fungerer.

Det etiske grunnlagsdokumentet består av 11 yrkesetiske prinsipper som vi må forholde oss til: Helhetssyn på mennesker, Menneskelivets ukrenkelighet, Respekt for enkeltindividet, Tillit, Åpenhet, Redelighet, Likeverd og Ikke-diskriminering, Omsorg og nestekjærlighet, Konfidensialitet og taushetsplikt, Varslingsansvar, Rettferdighet, Solidaritet, Likheter for loven og Individuelt ansvar.

Ut i fra disse så kan man si at gjennom det yrkesetiske grunnlagsdokumentet anmodes sosialarbeidere til å vise en type profesjonelt mot. Som igjen kan sies å være et bevis på hvor utfordrende og sammensatt sosialfaglig arbeid er. Etske dilemmaer må ikke forveksles med moralske dilemmaer (Fellesorganisasjonen.no).

Om vi sier at etikk og moral dreier seg om henholdsvis den reflekterende og den utøvende siden av fenomenet, kan vi si at vi har et etisk problem hvis vi ikke vet hva som er rett å gjøre. Vi har et moralsk problem om vi vet hva som er rett, men handler som om vi ikke visste det (Eide og Skorstad 2011:43).

Dersom barnevernet blir koblet inn i en familie hvor det er mistanke om omsorgssvikt, blir det deres oppgave, (gjennom frivillige hjelpetiltak), å prøve å styrke og/eller veilede foreldre til å greie omsorgen for sine barn. Dersom tiltakene ikke bærer fram, kan Barnevernlovens § 4-12 tre i kraft. Dersom en barnevernet går til fylkesnemnda for å ta over omsorgen for et barn, vil barnet ut fra alder, få oppnevnt en egen talsperson. Fra fylte 15 år er barn i følge Barnevernloven part i egen sak.

Ut fra lovverk og teorier skal det være fokus på barnets beste, og det biologiske prinsipp står fremdeles sterkt i det norske samfunn.

Vi har mye kunnskap om barns behov og hvilke konsekvenser det gir om det blir manglende behovsdekning for barnet. Det at barn kan være omgitt av de samme menneskene gjennom hele oppveksten vil gi stabilitet og kontinuitet. Kontinuitet gir en sammenhengende livshistorie som igjen påvirker identitetsutviklingen vår, dette bidrar til å gi barnet trygghet. Stabilitet vil blant annet si at omsorgen barnet gis oppleves pålitelig, og

der igjennom skaper tryggheten som det trenger.

Om barnet blir flyttet til et fosterhjem, vil det oppstå ett brudd i denne kontinuiteten og sammenhengen i et barns liv. Kontinuitet er et moment som benyttes for opprettholdelse av relasjonen mellom de biologiske foreldrene og barnet. Stabilitet brukes derimot som et moment når man fra barnevernets side ønsker å avgrense omfanget av samvær mellom barnet og biologiske foreldre.

Bunkholdt og Sandbæk (2011:34) mener vi har holdepunkter for å hevde at kontinuitet i relasjoner som er utviklingsfremmende er positivt, mens kontinuitet i relasjoner som er utviklingshemmende er til skade. Vedvarende omsorgsvikt kan være mer til skade for barnet enn separasjon fra den som er omsorgsviktende.

Denne kunnskapen skal vi som vernepleiere gjøre oss kjent med, og skal ha fått kjennskap til gjennom studiene. *Den nye fagkunnskapen om barns vekst og utvikling bidrar klart til å forsterke oppmerksomheten på relasjonelle forhold i familien.* (NOU 2012:5:27).

Ut fra tilknytningsteori får vi kunnskap om å vurdere hva som er til barnets beste til en hver tid, noe som forteller oss viktigheten av at barnevernet kommer inn på et tidlig tidspunkt for å gi hjelp.

Også ut fra annet aktuelt lovverk ser jeg større muligheter til å gi barna rettsikkerhet, og mulighet for en tidligere hjelpeprosess. I alle offentlige dokumenter, familie og barnelovgivning jeg har lest, er det stort fokus på det biologiske prinsipp og hvor viktig kontakten er med foreldre. Dette for at det er et rettslig prinsipp og det tolkes som at det er til barnets beste, noe som jeg kan si meg enig i til en viss grad.

Slik jeg ser det kan det også stilles spørsmål om det alltid er til barnets beste og ha kontakt med sine fedre i fengsel, de sitter jo der for en grunn.

Dette er en vurdering som må gjøres for hvert enkelt barn. Som Bunkholdt og Sandbæk (2011:35) skriver; *Det er ingen tvil om at dersom det er motsetninger mellom barns og foreldres interesser, så er det barns interesser som skal være utslagsgivende.*

Ut fra dette ser jeg en vending fra sterke tiltak til svake tiltak om foreldrenes rett, og i min forståelse er det riktig, i forhold til fedre som for eksempel lider av psykiske problemer. Avgjørelser og beslutninger om hva som er barnets beste, og god nok omsorg, beror mye på skjønnsutøvelse, i tillegg til rammebetingelser og til en hver tid rådende politikk.

Til tross for at utdanningen vår som vernepleiere inneholder forskning fra et bredt kunnskapsfelt, ser det ut som man lett kan bli formet inn i et system hvor det kan bli slik at det drives foreldrevenn, framfor barnevern.

Barn som lever under stress og angst over lang tid kan utvikle psykiske lidelser, og andre skader. Barna slutter aldri å elske sine fedre, men de slutter å elske seg selv for den de er. Det er her hjelpeinstansene både i og utenfor fengselet, må bryte generasjonsoverføringen å jobbe forebyggende for barnet, slik at ringen til slutt skal bli brutt.

Her er viktigheten av tverrprofesjonelt samarbeid mellom barnevern, foreldre og fengsel av stor betydning.

Willumsen (2009:27) sier; *Kreativt samarbeid og det å skape nye løsninger kan være avgjørende for å kunne ivareta brukerens behov.*

Barneansvarlige vil her spille en stor og viktig rolle, der de har sine lover, regler og sikkerhet å ta hensyn til, da de jobber i kriminalomsorgen og for barnets beste.

Så her ser jeg, at eventuelle dilemmaer kan komme frem når barneansvarlige på en måte blir «barnets advokat» innad i fengselet, og samtidig skal gi uttalelser om barnet egentlig bør ha kontakt med sin far.

Tverrprofesjonelt samarbeid i og utenfor fengselet, er med å sette fokus på hva som er til det beste for barna når vi tar de juridiske bestemmelsene rundt besøkstid i betraktning.

Dette er en vurdering som vil få stor betydning for barnet, der kriminalomsorgen kjenner den innsatte og barnevernet eller øvrig familie, kjenner barnet og rammen rundt.

Siden denne stillingen er ny i Norske fengsel ser jeg en viss utfordring med å spre det såkalte barneperspektivet, å bli respektert og hørt av de andre fengselsansatte for et samarbeid på alle plan.

Ut fra mine tolkninger kan vi som profesjoner/foreldre roe ned bekymringene og fantasiene til barnet, med og være åpen og gi dem en bedre forståelse for hvordan det er å være i fengsel. Barna har ikke gjort noe galt og det er ikke de som skal straffes.

Ansatte i kriminalomsorgen kan ikke fjerne sikkerheten og jernstengene, men de kan tilrettelegge for at barna blir godt mottatt når de skal besøke sine fedre, slik at de føler en trygghet med å være der. Relasjonen mellom foreldre og barn er i utgangspunktet veldig sårbar, og foreldrene kan føle at de har sviktet.

Fedrene kan gjennom sin kontakt med barna gå mer forberedt ut av soningen, da de underveis har fått hjelp og veiledning om hvordan de skal bli en god omsorgsperson. Dette er med på å forebygge gjentatte lovbrudd og ny fengsling. Barna blir på en måte brukt som

en resurs i denne forebyggingen som igjen vil komme samfunnet til gode, med å frigi flere fengselsplasser og gi mindre kriminalitet blant barn av innsatte på sikt.

Politisk sett ser de nå at forebygging er et viktig monument for å få kriminaliteten ned, og at dette rettes i mot innsattes barn og eventuelt voksne pårørende.

Ut i fra høringsnotatet fra Justis- og politidepartementet (2011), er det i dag åtte fengsler som har besøkshus eller leiligheter. Dette er med på å gi gode fysiske rammer, mer tid og muligheter for aktiviteter som normaliserer familieforholdet.

Også et prosjekt som heter *Lyden av lesing*, der fedre leser inn eventyr så barna kan høre på, er et eksempel på at tilretteleggingen går riktig vei.

Siden det er tusenvis av barn som er berørt av at fedrene må gjennomføre soning, er det viktig at vi så langt som mulig reduserer ulempen. Det jobbes i følge Justis- og politidepartementet i dag med at soning kan skje som samfunnsstraff, altså hjemmesoning og straffegjennomføring med elektronisk kontroll. Dette kan føre til at adskillelsen fra barna blir mindre sårbar.

Videre jobbes det med lovendringer om kriminalomsorgens ansvar for å ivareta barn som pårørende av domfelte. Dette mener jeg kan ha stor betydning for hva som er barnets beste. Straffegjennomføringslovens §3 annet ledd, legger vekt på barnets rett til samvær med sine foreldre, og at de blir særlig tatt hensyn til med tilrettelegging for samvær i den grad sikkerheten tilsier det. Når det nå foreligger et forslag om ny lovendring innenfor Straffegjennomføringsloven som kan bli § 3a kan den komme til å lyde slik;

- a) *Søke å avklare om domfelte/innsatte har barn*
- b) *Ivareta barns behov for informasjon, råd og støtte*
- c) *Utpeke barneansvarlig ved lokale enheter*
- d) *Sørge for at barns rett til samvær med sine foreldre særlig vektlegges under varetekt og straffegjennomføring*
- e) *Vektlegge hensynet til barn ved vedtak og andre avgjørelser under straffegjennomføring og varetekt*

Barneansvarlig er en funksjon som er lagt til særskilt utpekte tilsatte i kriminalomsorgen. Barneansvarlig skal bistå barn som pårørende til domfelte/innsatte og påse at barnets beste er ivaretatt under varetekt og straffegjennomføring (Justis- og politidepartementet, høringsnotat 2011:17).

Dette mener jeg er et stort skritt i riktig retning om det blir fastsatt.

Ser vi på barns ivaretakelse når omsorgspersoner blir lagt inn på sykehus, avrusning og lignende, kommer bestemmelsen fra Helsepersonelloven og Pasienrettighetsloven som skal sikre at barna blir ivaretatt. Etter Helsepersonellovens §10 blir barnet tatt hånd om, og personell skal søke å avklare om pasienten har mindreårige barn.

I kriminalomsorgen er det ikke noe system som kan fortelle om de innsatte har barn en gang.

For at gjennomføringen av denne loven skal sikres står det i Spesialhelsetjenestelovens § 3-7 a, at de skal i nødvendig utstrekning ha barneansvarlig personell, der ansvaret er å ivareta mindreårige barn av psykisk syke, rusmiddelavhengige og alvorlige somatiske pasienter (Justis- og politidepartementet, høringsnotat 2011).

Profesjonene som jobber med barn, må ha en viss kunnskap om hva barnets beste er, og når det foreligger klare rettigheter, er det viktig at noen ser til at de blir overholdt.

Barneansvarlige skal være et tilbud for barn av innsatte, der de skal hjelpe, ivareta og samtidig gå inn i den private delen der det skal gis veiledning opp i mot hva som er rett, galt og forsvarlig. Det er også viktig at vi ser på mors rolle og ser til at hun blir ivaretatt og fulgt opp med veiledning om det behøves.

Det er samfunnets ansvar å støtte de som uforskyldt rammes av straffen.

I vernepleierens arbeidsmodeller er det flere faser: Kartlegging, målvalg, tiltaksarbeid, evaluering, ev. ny kartlegging.

Når vi som vernepleiere skal jobbe ut fra vår arbeidsmodell må vi begynne med å kartlegge situasjonen, bli kjent med hvem den omhandler.

Her vil jeg jobbe ut i fra Bowlbys tilknytningsteori, da den kan fortelle meg noe om samspillet og tryggheten som eksisterer mellom barna og far.

I følge Bowlby er barn født med et atferdssystem som reguleres i samspill med omsorgspersonen, der den voksne gir barnet stabilitet og beskyttelse og øker deres overlevelsesmuligheter.

Ut i fra denne kartleggingen vil jeg også kunne definere hvordan de skulle ønske situasjonen var, eller hensyn som bør ivaretas.

Videre vil jeg bearbeide innhentet informasjon, på et tverrprofesjonelt nivå, for deretter å trekke inn aktuelle tjenesteutøvere.

Det er viktig å se på hvert enkelt barns situasjon, da de kan være i forskjellig alder/utviklingsnivå, og ut i fra resiliens;

Det enkelte barns reaksjon på risiko er det sentrale, ikke så mye hva slags risiko det dreier seg om. Unge som forstår rekkevidden av en katastrofe, kan være mer sårbare enn yngre barn fordi deres bekymringer og engstelse kan være berettiget (Borge 2010:53)

I dette samarbeidet handler vi på måter som kan skape endring til det beste for barna og deres far, der vi tar hensyn til deres ønsker og mål. Dette struktureringsnivået trenger nøye tilrettelegging, da fengsel og sikkerhet må tas i betraktning.

Når tiltaket er satt i gang vil vi etter en stund evaluere sammen med barn og far. Der informasjon blir innhentet på nytt for å vise om handlingsmåten har ført til de mål som er blitt satt. Etter at en slik evaluering er gjennomført, må man på nytt vurdere om nye tiltak bør igangsettes etter ønsker og meninger fra barn og far.

La oss for eksempel si at en far har tre barn i alderen 15,7 og 3 – år, som bor i to forskjellige hjem. Med dette som utgangspunkt er det viktig å ta ting som jeg nevner under i betraktning; Bodde far sammen med noen av barna før fengsling? Hva slags relasjon hadde far til sine barn og annen familie før fengsling? Hvor grov er fars kriminalitet. Rettssikkerhet. Får barna/familiene hjelp fra andre instanser, f.eks. barnevernet, NAV eller lignende? Familiens økonomiske situasjon, barnas utviklingsnivå og sosialt nettverk. Barn er part i egen sak fra fylte 15år, om det skulle bli aktuelt. Fra fylte 7 år, skal barnets mening tillegges større vekt, ellers etter forståelse og utviklingsnivå.

Dette mener jeg understreker viktigheten av et godt tverrprofesjonelt samarbeid. Uten et slikt samarbeid, vil man ikke kunne få en fullstendig oversikt over den innsattes og hans familie sin situasjon. Noe som igjen kan føre til et dårligere tilbud.

...teamarbeid forbundet med personer som innehar spesiell ekspertise, deler arbeidsoppgaver og samarbeider for å oppnå et felles mål. I tillegg kan teamarbeid inkludere samarbeid mellom profesjonelle så vel som mellom profesjonell og bruker (Willumsen 2009:39).

Å gjennomføre en slik kartleggingsprosess kan stille oss ovenfor etiske dilemmaer. Sett at far er dømt for drap. Klarer vi da å være objektiv i forhold til å kunne se far som en god omsorgsperson? Hva om mor ikke mener at barnet bør ha kontakt med far?

Hva slags stigma i samfunnet ellers vil barnet oppleve fordi han/hun har en pappa i fengsel? Hvilket miljø/samfunnslag tilhørte familien før far ble kriminell/hvor stor fallhøyde i forhold til status?

Dersom en ransdømt far tilhørte et miljø preget av rus, psykiatri, mangel på utdanning, arbeidsløshet, og barna skal fortsette å bo i dette miljøet, vil dette føre til andre framgangsmåter enn hvis far for eksempel var en næringslivsleder som hadde gjort underslag. Påkjenningen det blir for barnet å stå i sin nye hverdag, kan være ganske lik. For et barn som allerede befinner seg i et belastet miljø, trenger ikke fallhøyden å være like stor som for et barn som kommer fra et tilsynelatende bedre miljø. Resiliensfaktorer vil her være av stor betydning, uansett bakgrunn.

Fagkunnskap og kjennskap til de til enhver tid gjeldende lover og regler, samt bevisstgjøring av vår egen yrkesidentitet, vil være medvirkende faktorer for et godt resultat i vernepleierens arbeid.

7.0 Avslutning

Med utgangspunkt i forskning på barns tilknytning, forebygging, lovverk, normer og regler i samfunnet, mener jeg at uten barneansvarlig vil barn og fedre ha et dårligere utgangspunkt for å klare seg underveis og etter fengselsopphold. Med dette mener jeg deres tilknytning, trygghet og relasjon.

En barneansvarlig sin hovedoppgave er å ivareta barn og den innsatte, ut fra hva som er barnets beste, og trygge både far og barn gjennom soningen med dette som utgangspunkt. *Blant dem som satt i fengsel 1. januar 2012, var 94 prosent menn, noe som var noenlunde samme andelen som i de foregående ti årene. Av alle innsatte med oppgitt alder var 65 prosent 30 år eller eldre (SSB).*

Når vi vet at 6000 – 9000 barn opplever at mor eller far er i fengsel, ser man tydelig ut fra disse tallene at det er flest fedre. Dette betyr ikke at vi skal glemme at også barna med andre familiemedlemmer i fengsel trenger støtte og oppfølging.

Jeg har ikke klart å finne statistikker som forteller nøyaktig hvor mange barn som har fedre i fengsel. Det skal også sies at det finnes lite litteratur på akkurat dette emnet.

Det finnes pr i dag ikke et register som kan fortelle oss hvor mange barn som er berørt av å ha et eller flere familiemedlem i fengsel og det finnes derfor mørketall i forhold til dette.

Dersom det ble lovpålagt å ha barneansvarlig i fengsel, kunne disse ha jobbet aktivt med å legge til rette for at tilknytningen, tryggheten og relasjonene for barnet blir ivaretatt.

I forhold til å ha forelder i fengsel sier både Barneloven, Barnekonvensjonen og Straffegjennomføringsloven noe om barns rett til å bli hørt.

Barnets mening skal, etter alder og modenhet, tillegges vekt.

Med dette mener jeg å ha belyst viktigheten av å ha barneansvarlig i alle norske fengsler.

8.0 Litteratur

Borge, Ann Inger Helmen (2010). *Resiliens risiko og sunn utvikling*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Bunkholdt, Vigdis og Mona Sandbæk (2011). *Praktisk barnevernarbeid*. 5. utgave. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Dalland Olav(2010) *Metode og oppgaveskriving for studenter*. 4 utgave. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Eide, Solveig Botnen og Berit Skorstad (2011) *Etikk- til refleksjon og handling i sosialt arbeid*. 2 utgave. Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.

Evenshaug, Oddbjørn og Dag Hallen (2000) *Barne- og ungdomspsykologi*. 4 utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Friestad, Christine og Inger Lise Skog Hansen (2004) *Levekår blant innsatte*. Fafo-rapport 429, Centraltrykkeriet AS.

Gulbransen, Liv Mette (2006) *Oppvekst og psykologisk utvikling. Innføring i psykologiske perspektiver*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Hart Susan og Rikke Schwartz (2009). *Fra interaksjon til relasjon. Tilknytning hos Winnicott, Bowlby, Stern, Schore & Fonagy*. 1 utgave. Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.

Kjønstad Asbjørn og Aslak Syse (2008). *Velferdsrett II, Barnevern og sosiale tjenester*. 3 utgave. Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.

Owren, Thomas og Sølvi Linde (2011). *Vernepleiefaglig teori og praksis -sosialfaglig perspektiv*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Thagaard Tove(2011). *Systematikk og innlevelse, en innføring i kvalitativ metode*. 3 utgave. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Willumsen, Elisabeth (2009). *Tverrprofesjonelt samarbeid i praksis og utdanning*. Oslo: Universitetsforlaget.

Offentlige dokumenter.

FNs konvensjons om barnets rettigheter. Vedtatt av De forente nasjoner 20. november 1989. Ratifisert av Norge 1991. Revidert 2003.

<http://barneombudet.no/for-voksne/barnekonvensjonen/>

(Lest.05.05.2015)

Interpellasjon nr 101 (2011) *Interpellasjon fra representant Kari Henriksen til justismenisteren*. Sak nr 2.

NOU Norges offentlige utredninger (2012:5) *Bedre beskyttelse av barns utvikling. Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet*. Oslo: Departementenes servicesenter Informasjonsforvaltning.

Høringsnotat (2011) *Om endring i straffegjennomføringsloven mv*. Jnr. 201012809. Oslo: Kriminalomsorgsavdelingen.

http://www.ffp.no/filestore/FFP_filer/Tekst_brosjyrer_og_dokumenter/HringsnotatB arneansvarlig2.pdf

(Lest 06.05.2015)

Internett.

FO. *Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsarbeider*. Vedtatt på kongressen 20. - 24. november. 2002, revidert på kongressen november 2010.

https://www.fo.no/getfile.php/01%20Om%20FO/Hefter%20og%20publikasjoner/Yrkeseti sk_2011_lav%281%29.pdf

(Lest 06.05.2015)

For Fangers Pårørende (2012) *Uttalelse fra FFP til Justisdepartementet, kriminalomsorgsavdelingen*.

http://www.ffp.no/filestore/FFP_filer/Tekst_brosjyrer_og_dokumenter/HringsuttalelseFFP.pdf

(Lest 06.05.2015)

Lov om barnevernstjenester (barneloven) LOV-1992-07-17-100

<http://lovdata.no/lov/1992-07-17-100/§6-3>

(Lest 16.03.2015)

Lov om barnevernstjenester (barneloven) LOV-1992-07-17-100

<http://lovdata.no/lov/1992-07-17-100/§4-1>

(Lest 16.03.2015)

Lov om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven) LOV-2001-05-18-21

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2001-05-18-21#KAPITTEL_1

(Lest 11.04.2015)

Helsedirektorat. *Barn som pårørende*. Type: Rundskriv: IS-nummer IS-5/2010 Utgitt: 01.05.2010

<https://helsedirektoratet.no/publikasjoner/barn-som-paerørende>

(Lest 04.05.2015)

Kriminalomsorgen. *Retningslinjer*. Fastsett av Kriminalomsorgens sentrale forvaltning 16. mai 2002 med hjemmel i forskrift til lov om straffegjennomføring av 22. februar 2002 § 7-1. Revidert 27. oktober 2008.

<http://www.kriminalomsorgen.no/retningslinjer.237912.no.html>

(Lest 05.05.15)

Kriminalomsorgen. *Hvordan gjennomføres straff?*

<http://www.kriminalomsorgen.no/hvordan-gjennomfoeres-straff.237874.no.html>

(Lest 08.05.2015)

Skar, Ane-Marthe Solheim (2014) *Når pappa er i fengsel*. Stipendiat ved psykologisk institutt ved Universitetet i Oslo. Oppdatert: 20.jun. 2014 18:09.

<http://www.aftenposten.no/viten/Nar-pappa-er-i-fengsel-7610687.html#.VUx-43A5Rvc.email>

(Lest 09.05.2015)

SSB (2014) *Statistikk, Fengslinger 2012*. Publisert: 4. juli 2014.

<http://ssb.no/fengsling>

(Lest 14.05.15)